

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Hälsa och välbefinnande hos unga med långvariga tillstånd- en översikt

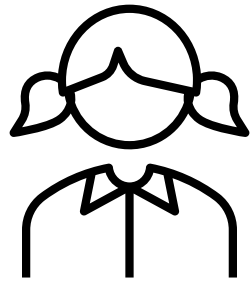
Carina Sparud Lundin

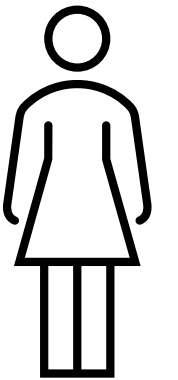
NATIONELL KONFERENS OM
SVENSK ÖVERFÖRINGSVÅRD

Kärt barn har många namn

Emerging adulthood

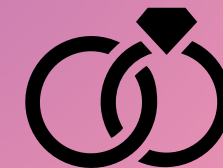
Tonåring

Adolescent

Ungdom

Youth

Ung vuxen

Young people

Biopsykosocial utveckling “in progress”

Biologi

Pubertetsstart

En kropp i förändring mot
en allt mer
könskaraktäristisk kropp

Stora individuella
skillnader i kroppslig
utveckling

Hjärnan fullt utvecklad i
25-årsåldern

Kognition

Först mer konkret
tänkande

Efter hand bättre förmåga
till abstrakt tänkande

Ökad förståelse för
samband och fakta

Tidsuppfattning- från
nuorienterad till ökande
tidsperspektiv

Autonomi Identitet

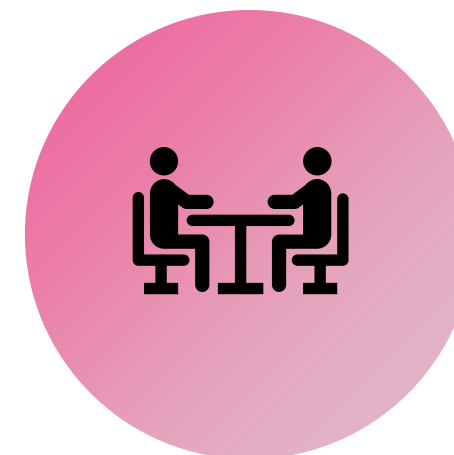
Begynnande risktagande

Spänningssökande

Experimenterande med
olika stilar

Från begynnande
autonomi till
självständighetshävdande

Distanserar sig från vuxna

Social arena

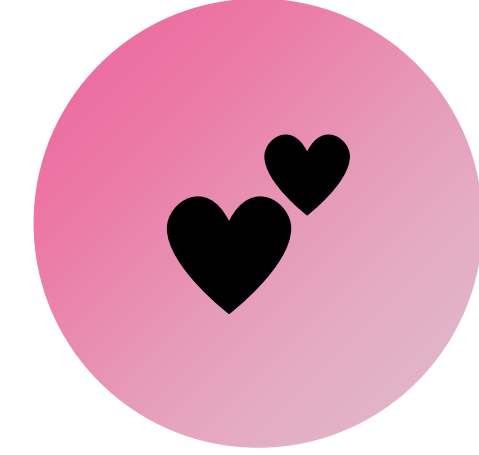
Behov av eget utrymme

Utökning av sociala arenor
och kontaktnär

Senare splittring av
kompisgäng

Ev flytt pga studier/arbete

Förändrad
boendesituation

Sexualitet

Utforskande av den egna
kroppen

Sexuell medvetenhet

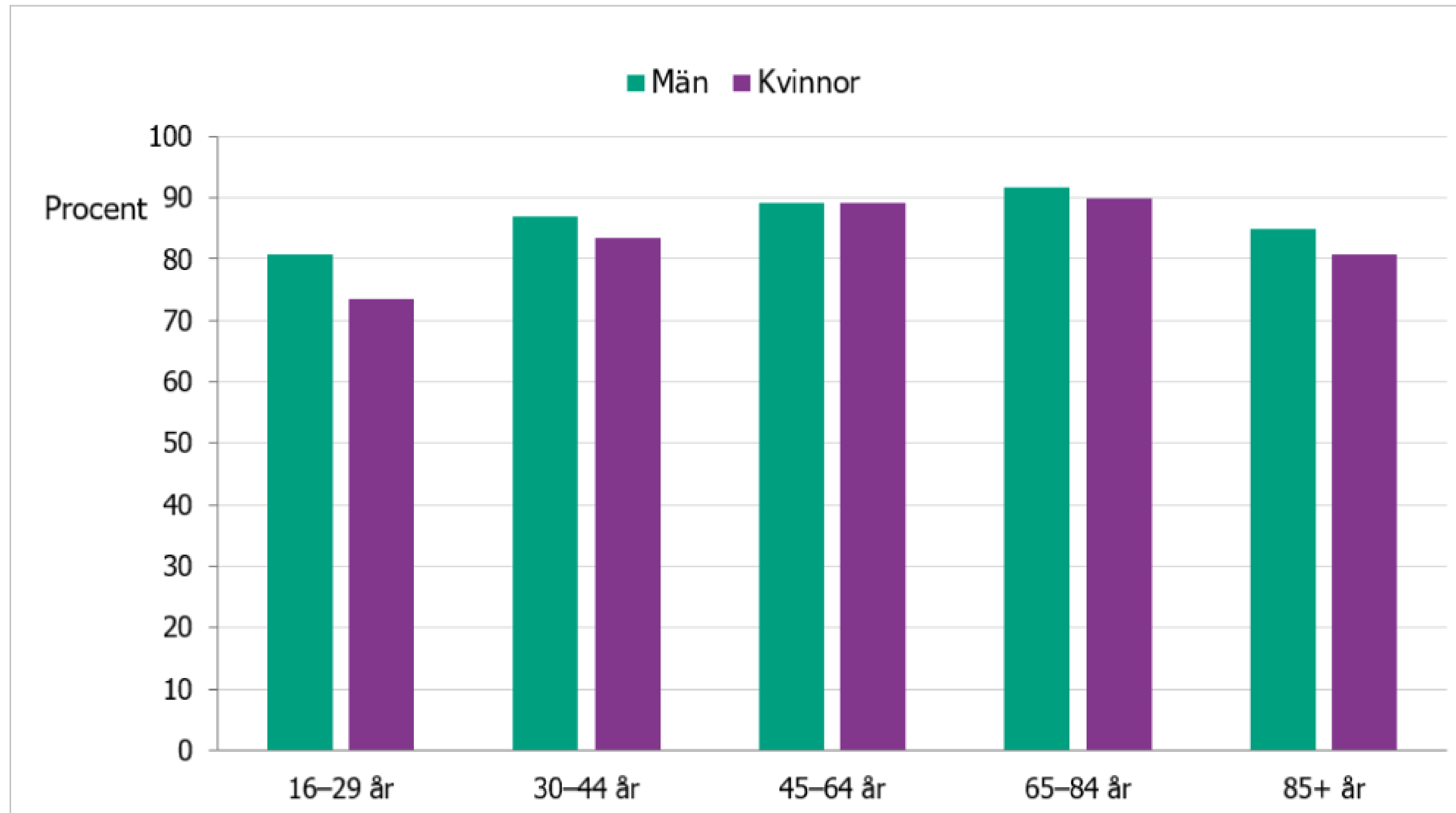
Utforskande sexuell
identitet, relationer

Stabil sexuell identitet

NATIONELL KONFERENS OM
SVENSK ÖVERFÖRINGSVÅRD

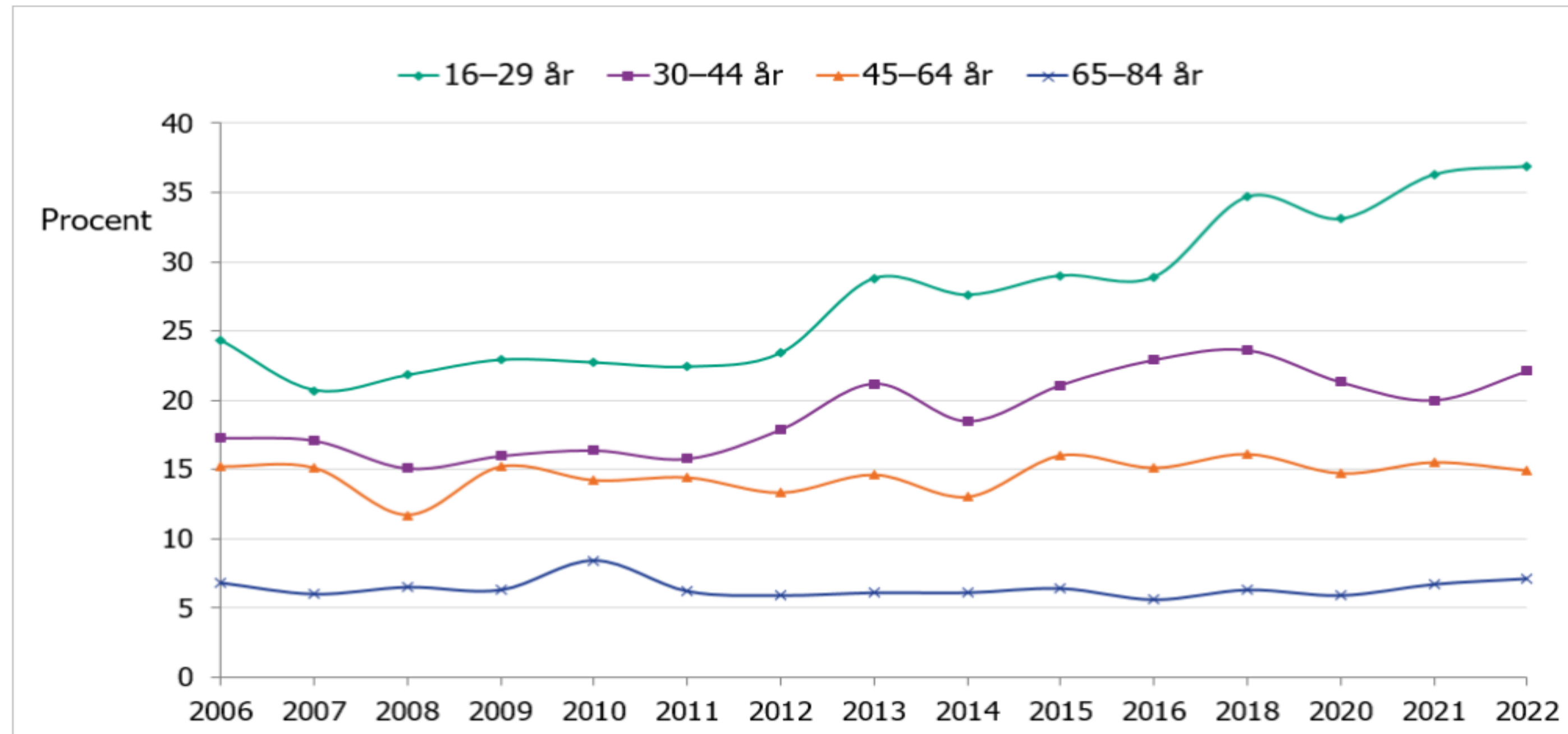
Figur 23. Andel män och kvinnor i olika åldersgrupper som bedöms ha ett gott psykiskt välbefinnande, enligt självskattningsformuläret SWEMWBS, 2022.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten.

Ungas hälsa

Figur 27. Andel kvinnor i olika åldersgrupper som svarar att de känner sig ganska eller väldigt stressade, 2006–2022.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten.

Ungas hälsa

Digital påverkan

- Mycket skärmtid kopplas till ohälsa
- Problematiskt bruk (beroendeliknande) ökar
- Unga exponeras för skadligt innehåll och utsatthet online
- Unga med funktionsnedsättningar kan vara särskilt sårbara men också finna viktigt stöd
- Unga hbtqi-personer är mer utsatta men kan finna trygghet och gemenskap
- God relation till föräldrarna skyddar mot problematisk användning och beroende

Skydds- och riskfaktorer för ungas hälsa

Skyddande faktorer

- Se optimistiskt på sin framtid
- **Vuxen att prata med**
- **Trivs bra i skolan**
- Godkänt betyg i alla ämnen
- Blir inte mobbad
- **Sover bra**
- Regelbunden fysisk aktivitet

Riskfaktorer/ riskbeteende

- (Skol)stress ofta/alltid
- Röker dagligen
- Dricker alkohol ofta
- Har använt droger
- Våldsamt beteende
- Kriminella aktiviteter
- Sexualdebut <15 år
- Självskadebeteende

Ökad sårbarhet hos unga med långvarig sjukdom

Tjejer rapporterade i större utsträckning att de hade ett kroniskt tillstånd (1,2)

De med högre socioekonomisk status rapporterade oftare att de hade ett kroniskt tillstånd (1,2)

Tjejer med långvarig sjukdom hade färre skyddande faktorer både jämfört med killar och kontrollgrupp (1)

Killar med långvarig sjukdom hade färre skyddande faktorer och alla riskfaktorer var vanligare än hos kontrollgruppen (1)

Den största risken för att ha fler riskfaktorer fanns hos de unga med långvarig sjukdom som också hade färre skyddande faktorer (1)

Ökad sårbarhet hos unga med långvarig sjukdom

Internaliserat beteende: självskattad hälsa; känslomässigt välbefinnande och framtidstro

Externaliserat beteende: rökning, alkohol missbruk och droganvändning; våldsamt beteende och antisocialt beteende

Unga med långvariga sjukdomar rapporterade sämre känslomässigt välbefinnande och mindre framtidstro än frisk kontrollgrupp

Killar med långvarig sjukdom rapporterade mer externaliserat riskbeteende och färre internaliserade än tjejer

De som rapporterade psykisk ohälsa hade ett mer riskfyllt beteende

Vad kan vi lära oss av dessa studier?

Det är inte en skyddande faktor mot riskbeteenden att leva med en kronisk sjukdom

Screening av psykologiskt välbefinnande en markör för att identifiera ungdomar i riskzonen

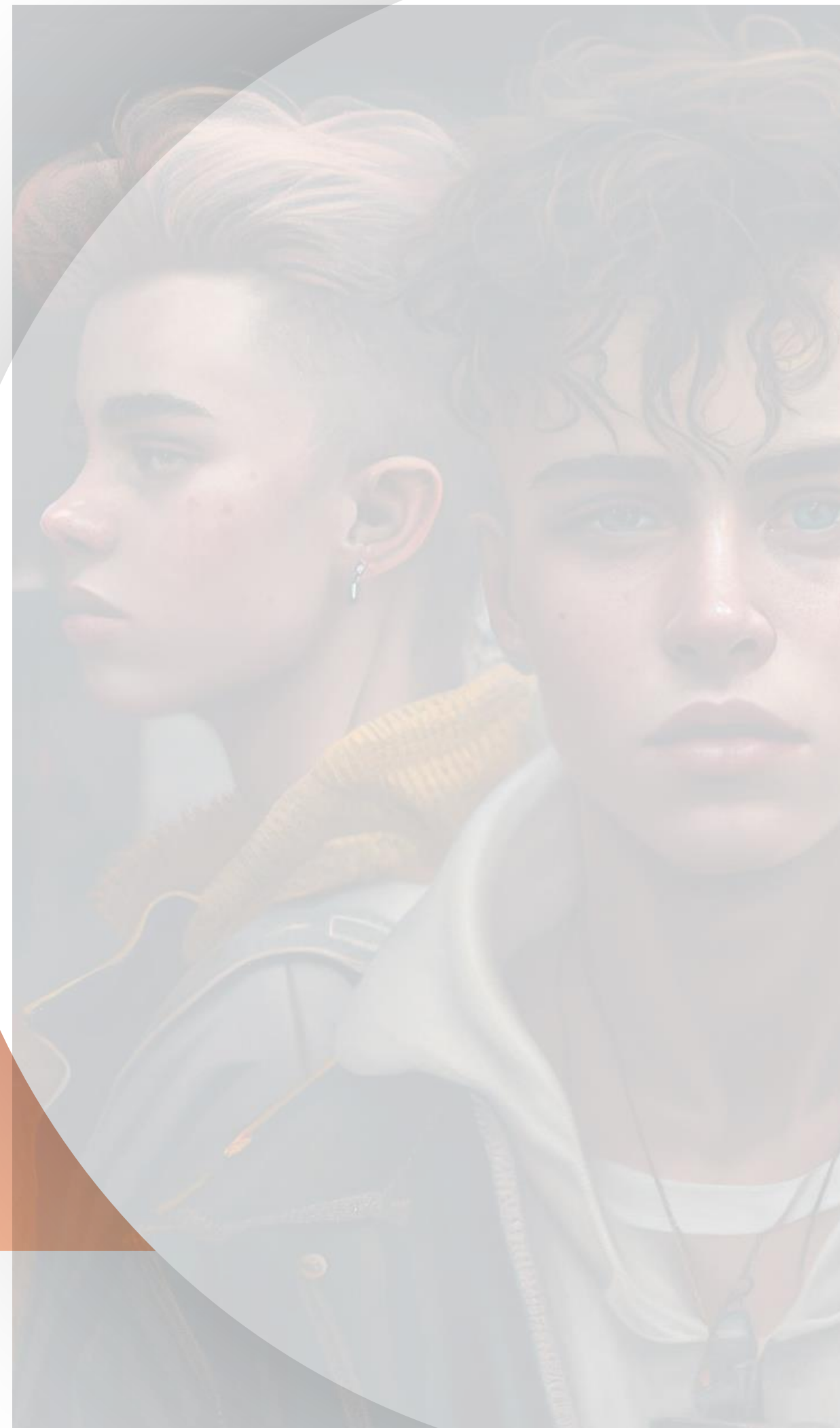
Viktigt att adressera välbefinnande och framtidsuppfattning mer generellt- istället för att fokusera enbart på effekterna av riskbeteenden på specifika sjukdomar

Ungdomsvänlig vård

– för en bättre vårdkvalitet

- Genom ungdomsvänlig vård kan hälsa på individ- och gruppnivå förbättras, med effekt även på framtida hälsa
- Personal som möter unga behöver kunskap, konkreta verktyg för kommunikation och ungdomsvänliga arbetssätt

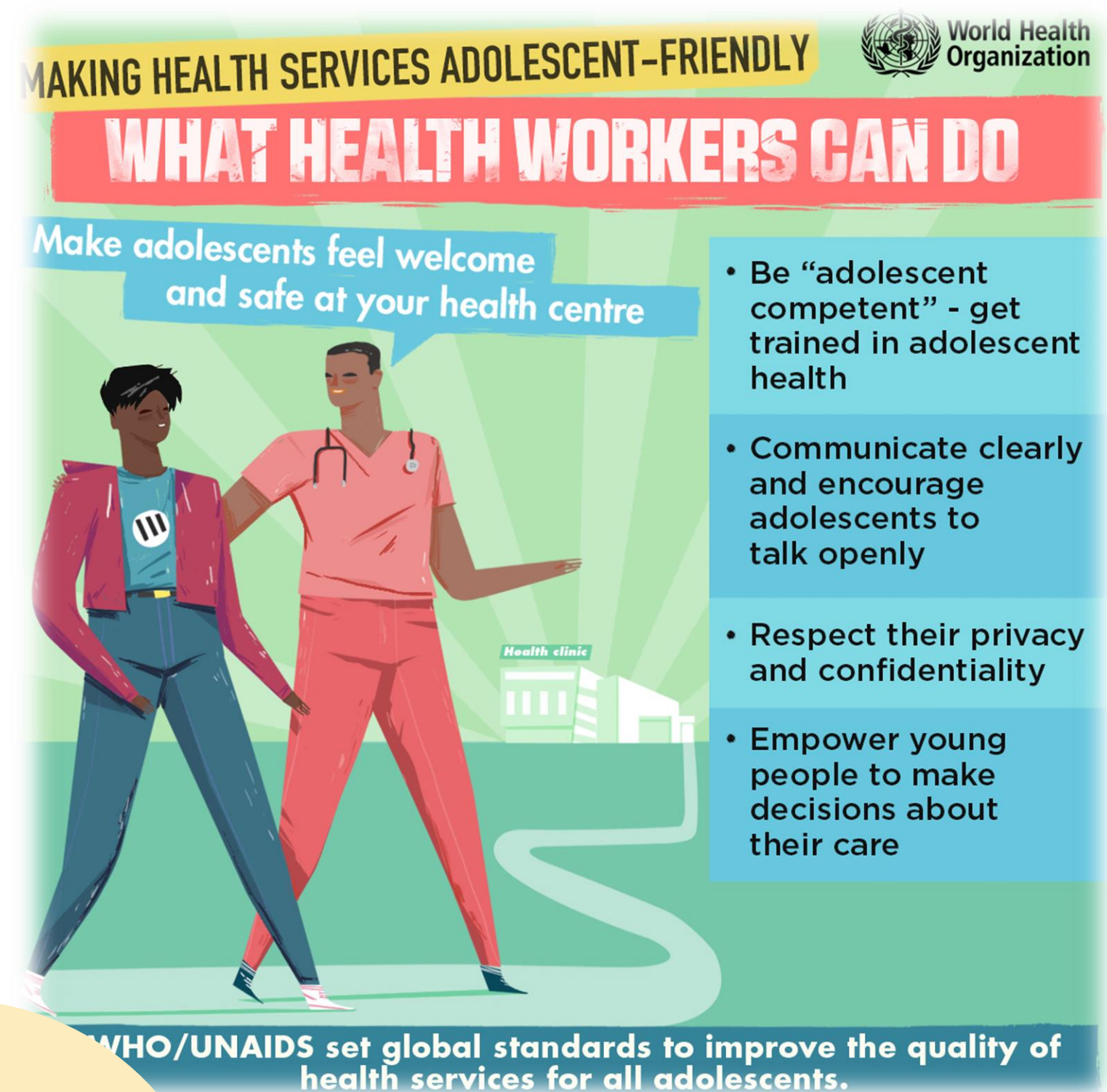

Hörnstenar i ungdomsvänlig vård

Delaktighet

Konfidentialitet

Främja skyddande faktorer

Tack!